

Reges non se
intermittant
in rebus Ec-
clesiasticis.

quo divina sunt, imperiale ius habere. Nolite extol-
lere, sed si vis diutius imperare, esto Deo subditus:
scriptum est: quæ Dei, Deo: quæ Cesaris, Cesaris.
Ad imperatorem palatia pertinent, ad Sacerdo-
tem Ecclesia: tibi memorum ius concessum est, non
sacrorum.

63. Origenes.

Secundò. Origenes homil. 21. in Matth. Deo,
ait, reddenda sunt quæ virtutis sunt, Cesaris, quæ
politicæ, & census. Tertio. D. August. lib. 2. contra
Epistol. Parmen. cap. 7. Deo, inquit, reddendus est
Christianus amor, Regibus humanus timor. Quarto.
S. Theophylus Patriarcha Alexandr. Tempore
persecutionis reddendum Cesaris precipit corpus, in-
quod solummodo potestatem habet. Deo autem dicit
reddi constantiam spiritus, & animæ.

64. Hilarius.

Quintò. D. Hilarius: Deo, ait, etiam ea, quæ
Dei sunt, reddere nos oportet, id est, corpus, & ani-
mam, & voluntatem. Numisma autem Cesaris in-
auro est, in quo est eius imago depicta, Dei autem
numisma homo est, in quo est Dei imago figurata;
ideo diuitias vestras date Cesaris, Deo autem inno-
centiæ vestre conscientiam seruate. Tertullian. lib.
de Idololatria cap. 15. Reddite, ait, imaginem
Cesaris Cesaris, quæ in nummo est, & imaginem
Dei Deo, quæ est in homine. Quod etiam docet
D. Bernard. lib. de Passione Domini cap. 3. Ter-
reno regi dandum est aurum, & argentum, in
quo est eius imago exarata, Deo verò dandus est
totus homo, qui ad imaginem, & similitudinem
Dei factus est. Ex quo colligit D. Ambros. Epist. 1.
Quod tres illi pueri Ananias, Azarias, Misacel
non debebant soluere tributum imagini regis,
quia eam apud se non habebant, nec de men-
sa regis, ac eius moribus erant polluti; solum-
que Deo debebant, cuius imaginem operibus, &
actionibus referebant, cui toto corde, & animo
seruiebant. Sic ait S. Ambrosius: Qui non ado-
rauerunt imaginem regis, qui non receperunt eam,
qui nihil de illa mensa regis accipiebant, non tene-
bantur ad solutionem tributi. Nihil enim eorum, quæ
sub rege terreno erant, possidebant. Ergo eorum imi-
tatores non soluant tributum, quibus portio Deus
est.

Tertullian.

Bernard.

Daniel. 3.

Ambros.

QUESTIO XI.

Quare Christus Dominus tam aperte illis
dicit veritatem, & quod Deo
reddenda, quæ Dei sunt?

65.

VALDE aperte Christus his Phariseis, ac
Herodianis dicit veritatem. Reddite Cæ-
sari, quæ Cæsari sunt, Deo, quæ Dei, vt nihil è
donis Dei sit defraudandum, vt Cæsari exhibea-
tur, cur tam aperte veritatem loquitur, & pro-
testatur? Christus Dominus omninò independens
ab omni humano respectu, non respiciebat
personam alicuius. Et ita ipsi dixerunt: Non est
tibi cura de aliquo. De sanctis Virginibus ait Ioan.
in sua Apocalyp. 14. n. 4. Virgines enim sunt. Hi
empti sunt ex hominibus primitiæ Deo, & Agno, &
in ore eorum non est inuentum mendacium. Quod in
ore eorum non sit inuentum mendacium magna
laus, tamen videbatur potius, quod de Doctori-
bus, ac Magistris esset decantanda, quam de Vir-
ginibus publicanda. Cur ergo de his hæc dicitur?
De Virginibus ait D. Paulus 1. Corinth. 7. n. 32.
Qui sine uxore est, sollicitus est quæ Domini sunt.

A poc. 14.

Col. 7.

Qui enim absque interuentu alicuius dependen-
tiæ ab homine Deo in omnibus attendit, ipsūm-
que respicit, hic verum absque mendacij vmbra
dicit, & loquitur.

Solum inde-
pendens ab ho-
minibus ve-
ritatē dicit.

Secundò. Maximè persuadet Christus, vt quæ
Dei, Deo danda sint, pro quo eleganter ait Ori-
genes citatus in Caten. ad cap. 20. D. Luc. Postu-
lat autem à nobis Deus, non quia necessarium habet,
vt ei aliquid tribuamus: sed vt postquam ei dederi-
mus, hoc ipsum nobis tribuat. Deus petit, vt ali-
qua nostra ei offeramus, & demus, non quia
nostris indigeat, sed vt vberiore suam largita-
tem ostendat, dum nostra exigua, valde amplif-
simè rependit, ac remunerat. Pulchrè Hildebert.
Epistol. 15. Munera Dei, ait, damno sunt possesso-
ribus otiosis, quibus nolle negotiari ad lucrum, pro-
be negotiatur ad supplicium. Magnus fenerator est
Deus noster, importunè vsurus exigit ipse creditor
noster. O beatum commercium, in quo nec vsurus
exigens criminis arguitur, nec soluens in aliquo
grauatur: o felicem negotiationem, in qua creditor
est opportune importunus, & debitori plusquam de-
bet, debetur. Magnus fenerator est Deus noster,
non ex avaritia, sed ex liberalitate, plus ipse vult
debere, quam ipsi debetur, & exigua, quæ ei
præstat, & debet homo magnificentiissimè omni-
bus bonis gloriæ remunerat; Debitori plus debet,
quam debetur. Vide supra cap. 20. n. 49. & cap. 23.
num. 7. 8. & 9.

Origenes

Hildebert.

CAP. XLVI.

Charitatis mandatum.

Matth. 22. Pharisei autem audientes,
num. 34. quod silentium impo-
sisset Sadducæis, con-
uenerunt in vnum.

Num. 35. Et interrogauit eum vnus
ex eis legis Doctor ten-
tans eum.

Num. 36. Magister, quod est man-
datum magnum in lege?

VERSIONES.

Vat. Abl. Pagn. Pharisei autem cum audis-
sent, quod obturasset os
num. 34. Sadducæis conuenerunt
simul.

D. Chrysof. Quia ora Sadducæorum
homil. 72. obstruxerit, congregati
sunt in vnum.

D. Hilarius. Congregati sunt aduersus
eum.

Syriac. n. 35. Et interrogauit eum vnus
ex ipsis peritus Legis,
cum tentaret eum.

D. Chrysof. Vnus ex ipsis iurisperi-
tus.

Lucas Burg. Vnus legalis Doctor.

Tertullianus

Tertull. lib. de Surrexit legis Doctor ten-
tans eum.

cap. 7.

Syriacus 36. Doctor, quodnam est præ-
ceptum maximum in
lege?

ALTER TEXTVS.

Marc. 12. n. 28. Et accessit vnus de Scribis,
qui audierat illos con-
quirentes: & videns
quoniam bene illis res-
ponderit, interrogauit
eum, quod esset pri-
mum omnium manda-
tum.

EXPOSITIO I.

1.

PHARISÆI autem videntes. Ex
aliorum relatu, ac communi fama,
quæ Christi gloriam publicabat.
Quod silentium imposuisset Sadducæis.
Sadducæis resurrectionem negan-
tibus, in sua quæstione propolita, silentium impo-
suit Dominus, efficaciter ex scriptura futuram
resurrectionem demonstrans, ita vt ipsi amplius
non auderent replicare. Tunc Pharisei, qui aliàs
maximè contrarij erant Sadducæis, nam Pharisei
resurrectionem fatebantur: tamen modo Phari-
sæi, & Sadducæi sunt amici, & conueniunt aduer-
sus Christum, vt notant D. Chrysofomus ho-
mil. 72. D. Paschal. lib. 10. in Matth. sicut Pilatus,
& Herodes in nocte Passionis. Nam Pharisei sæpe
fuerunt deuicti Christi doctrina, at modo
sunt conuicti; & qui tales sunt contra victorem
congregabantur; & debebant Pharisei inuidia
agitari, quod hoc facto Christi fama, ac sapientia
maximè claresceret. Conuenerunt in vnum, vt ex-
plicat D. Thomas in fraudulentis, & nequitis.

Chrysof.
Paschal.

D. Thom.

2.

Syriacus.

Chrysof.

D. Thom.

Interrogauit vnus ex eis legis doctor. D. Marcus
ait de Scribis, Syriac. peritus legis. D. Chrysofom.
Iuris peritus. Hæc eadem sunt. Interrogauit vnus.
Vt inquit D. Chrysofomus, D. Thom. eligitur
vnus Doctor, vt si ille vinceretur, alij non confunde-
rentur, & si iste vinceret, omnes in eo gloriarentur.
In gloria, ac honore volebant Pharisei esse par-
ticipes, in ignominia verò expertes. In concilio
Phariseorum, & Sadducæorum hic doctor se ob-
tulit ad proponendam Christo quæstionem diffi-
cilem, cui nullus poterat satisfacere, nisi esset ma-
ximè versatus in scriptura.

3.

Tentans eum. Hic Doctor laudatur à Christo
Domino apud Marcum; Non longè es à regno Dei.
Ideo D. Chrysofomus homil. 72. in Matth. Euthy-
mius, Theophylact. inquit, quod hic legis
Doctor principio accesserit tentans, Domini ta-
men responso emendatior factus, laudatus est;
quam solutionem etiam adhibet D. Augustinus
lib. de consens. Euang. cap. 73. & aliam etiam ra-
tionem proponit valde conuenientem, quod scilicet
hic Doctor coram Phariseis ostendisset se
habere quæstionem in re ardua ad Christum ca-
piendum in sermone, tamen reuera animo solum
volebat experiri, ac agnoscere Christi sententiam
in re ardua, de qua ipse maximè dubius erat, &
ideo eum Christus ei dixisset mandatum maxi-

Chrysof.
Euthym.
Theophyl.

August.

mum esse Dei dilectionem, respondit ad Domi-
num. Bene Magister in veritate dixisti. Quo au-
dito. Iesus videns, quod sapienter respondisset, di-
xit illi: Non es longè à regno Dei. Marc. 12. n. 34.
id est à fide, gratia, quæ fideles ducit ad regnum
cæleste. Ita Maldonat. Iansen. Barrad. Luc. Burg.
Cornelius.

Marci 12.
Maldon.
Barrad.
Bargen.
Corneli.

Magister. Magistrum vocat, cuius discipu-
lus fieri volebat. Quod est mandatum magnum?
Hoc est maximum, nam Hebræi superlatiuo ca-
rent; ac proinde denotabatur mandatum, quod
Deus præ cæteris omnium maximè exigebat.
Hanc quæstionem proposuit Doctor, inquit
Chrysofomus, Euthymius, quia opinabantur
Pharisei, quod supra mandatū diligendi Deum,
aliquid de suo adderet, quia ipse se Deum dice-
bat, ac faciebat. Aptissimè Beda in c. 12. Marci,
ait, Chisti tempore apud Indæos maxime contro-
uersam fuisse hanc quæstionē Multi enim astrue-
bant primum mandatum legis esse de victimis, ac
sacrificiis Deo offerendis. Leuit. 1. His enim vt
supremus omnium Dominus colitur, & venera-
tur; ex quo Pharisei filios debebant, vt suis pa-
rentibus egentibus dicerent Corbam. Id est mu-
nus, quo te alere debeo, Deo voui; illi reddam, &
non tibi. Matth. 15. n. 6. Alij affirmabant esse Dei
dilectionem; de quo infra.

4.

Chrysof.
Euthym.

Beda.

Leuit. 1.

Matth. 15.

QUESTIO I.

Quomodo fuit Sadducæis silentium
impositum?

REMO iam dixi in expositione, quod Iesus
silentium imposuerit Sadducæis, ita efficaci-
ter eis sua ratione resurrectionem demonstrans,
vt ipsi nihil haberent quid dicerent, ac respon-
dere possent; quamuis ipsi Sadducæi adhuc in
suo errore immobiles permanserint; vt patet
Actorum 23. num. 8. & notat hic Abulens. q. 250.
Nam ibi magna dissensio narratur inter Saddu-
cæos, & Phariseos circa resurrectionem. Ita
Sadducæi suo errori erant addicti, quod quam-
uis Christi argumenta non potuerint dissoluere,
à suo tamen errore non sunt soluti: sunt enim
homines apud quos potentior est affectus vol-
untatis, quam efficacia rationis, licet enim ra-
tione conuincantur, vt Sadducæi, qui nihil ha-
beant ad respondendum, tamen in suo errore te-
naciter firmiores persistunt.

5.

Act. 23.
Abulens.

Potentior aff-
fectus volun-
tatis, quam
rationis effi-
cacia.

Secundò. Origenes tract. 23. in Matth. Sicut
enim, ait, proprium iusti est tacere, cum sit tempus
tacendi, & loqui, cum sit tempus loquendi, non tamen
obmutescere: sic proprium est omnium; qui menda-
cij sunt Doctores, obmutescere quidem quantum ad
rem, non tamen tacere. Silentium imposuit Iesus
Sadducæis ostendens quod omnem mendacij vo-
tem obmutescere facit vna clara veritatis vox.
Notandum obiter quod Origenes citato loco ponit
discrimen inter tacere, & obmutescere. Non
homini; sed mari, ac diabolo dicitur obmutescere.
Marc. 4. num. 39. & Luc. 4. num. 35. Ab his enim
omnis facultas loquendi adimitur; At verò ho-
mini datur silentium, & taciturnitas, quia homo
debet tacendi, & loquendi vices alternare, tacere
in malo, loqui in bono; ex quo ait D. Ambros.
lib. 1. Offici. cap. 3. Quid igitur, ait, mutos non
est.

6.

Origenes

Veritas men-
dacij vocem
facit obmut-
tescere.

Marc. 4.
Luc. 4.

Ambros.